

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ

PANAMA CUMHURİYETİ

1946
ÜLKE RAPORU
LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI
ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ

Ayşe Neva Akben – Burak Altıngöz

Haziran 2016

ANKARA

GENEL BİLGİLER

Başkent	: Ciudad de Panamá (Panama Şehri) (1,6 milyon - 2015)
Nüfus	: 3,6 Milyon (2015)
Yüzölçümü	: 75.420 km ²
En Büyük Şehir	: Ciudad de Panamá
Yönetim Şekli	: Başkanlık Tipi Cumhuriyet
Bağımsızlık	: 3 Kasım 1903 (Kolombiya'dan) (İspanya'dan bağımsızlığını 28 Kasım 1821 tarihinde kazanmıştır.)
Devlet Başkanı	: Juan Carlos Varela Rodriguez (1 Temmuz 2014)
Dışişleri Bakanı	: Isabel De Saint Malo De Alvarado
Resmi Dil	: İspanyolca (Resmi), İngilizce.
Din	: 85% Roma Katolik, 15% Protestan

Para Birimi : Balboa (1 ABD doları = 1 Balboa. Dolara sabitlenmiş para birimidir. Bununla birlikte her iki para birimi de kullanılmaktadır.)

GSMH (Dolar) : 47.457 milyar

Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Dolar) : 21.800 (2015)

Etnik Yapı : Melez %70, Amerikan yerlisi - Hintli melezi
%14, Avrupa kökenli %10, Diğer %6

Nüfus Artış Oranı : %1,32 (2015)

Bebek Ölüm Oranı : 10.41 ölüm /1,000 doğumda (2015)

Ortalama Yaşam Süresi : 78,47 yıl (2015)

Okuma – Yazma Oranı : %95 (2015)

Önemli Siyasi Partiler : Demokratik Devrimci Parti (PRD), Demokratik Değişim Partisi (CD), Panama Partisi (PP).

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar : BM, OAS, BCIE, FAO, G-77, IADB, IAEA, IBRD, ICAO, ICC, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRC, ILO, IMF, IMO, IMSO, INTERPOL, IOC, IOM, IPU, ISO, ITSO, ITU, ITUC, LAES, MIGA, NAM, OPANAL, OPCW, PCA, RG, SICA, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNION LATINA, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTO.

Doğal Kaynaklar : Bakır, Maun Orman Ürünleri, Karides,

Türkiye ile Saat Farkı : 7

Telefon Kodu : +507

İnternet Alan Kodu : .pa

- **İklim**

Panama tropikal bir iklime sahiptir. Sıcaklık ve nem genel olarak yüksektir. Mevsimsel değişimlere çok rastlanmamaktadır. Gün içi ısı aralıkları çok değişken değildir. Başkentte genel olarak sabahları en düşük sıcaklık 24 °C ve öğleden sonra sıcaklığı ise 30 °C olarak gözlenmektedir. Hava sıcaklığı nadiren 32 °C'yi geçer. Dağlık yüksek bölgelerde sıcaklık hissedilir derecede düşerken, batı Panama bölgesine yer yer kırağı düşmektedir.

- **Ülke Tarihi**

16. yüzyılda İspanya tarafından keşfedilip üzerinde yerleşim yeri kurulan Panama, 1821 yılında İspanya'dan ayrılıp Kolombiya, Ekvador ve Venezuela'nın kurduğu Gran Colombia Cumhuriyeti adlı birliğe katıldı. Birlik 1830 yılında dağıldığında, Panama, Kolombiya'nın bir parçası olarak kaldı. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) desteğiyle Panama 1903 yılında Kolombiya'dan ayrıldı. Gecikmeden ABD ile bir kanalın inşasına ve yapının herhangi bir tarafındaki kara parçasında ABD egemenliğine izin veren bir anlaşma imzaladı (Panama Kanal Bölgesi). Panama Kanalı 1904 ve 1917 yılları arasında ABD Teknisyen Kolordusu tarafından inşa edildi. 1977 yılında, kanalın kontrolünü yüzyılın sonunda tamamıyla ABD'den Panama'ya geçirecek olan bir anlaşma imzalandı. Bölgenin bazı kısımları ve Kanal üzerinde artan sorumluluk sonraki yıllarda devredildi. Yine ABD yardımıyla, diktatör Manuel Noriega 1989 yılında devrildi. Bütün Panama Kanalı, Kanalı destekleyen alan ve geriye kalan ABD askeri üsleri 1999 yılı sonunda Panama'ya devredildi. Ekim 2006'da, Panamalılar Kanalı genişletmek için iddialı bir planı oylayıp kabul ettiler (maliyetinin yaklaşık 5,3 milyar dolar olduğu tahmin ediliyor). Proje kanalın kapasitesini ikiye katlama amacıyla 2007 yılında başlamış, genişletilen kısmının açılışı ise 26 Haziran 2016 tarihinde yapılmıştır.

LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI
ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ

- **Siyasi ve İdari Yapı**

Hükümet

Hükümet Şekli:

Başkanlık cumhuriyeti.

İdari bölgeler:

10 vilayet (provincias, tekil-provincia) ve 3 tabii bölge (comarcas); Bocas del Toro, Chiriqui, Cocle, Colon, Darien, Embera-Wounaan, Herrera, Kuna Yala, Los Santos, Ngobe-Bugle, Panama, Panama Oeste, Veraguas

Yasal sistem:

Medeni kanun sistemi; Yüksek Adalet Divanında yasama işlemleri yargı denetiminden geçmektedir.

Uluslararası Hukuk Örgütlerine Katılım:

Temiz Ulaşım Uluslararası Konseyinin hükümlerini ve ön koşullarla Uluslararası Adalet Divanının zorunlu hükümlerini kabul etmiştir.

Vatandaşlık:

Doğumla vatandaşlık: Var

Neseple vatandaşlık: Var

Çifte vatandaşlık: Yok

Yurttaşlığa kabul için gerekli olan oturma süresi: 5 yıl

Oy kullanma hakkı:

18 yaş; evrensel.

Yürütme organı

Devlet başkanı:

Başkan Juan Carlos Varela (1 Temmuz 2014'ten beri); Başkan Yardımcısı Isabel de Saint Malo de Alvarado (1 Temmuz 2014'ten beri); not- başkan hem devletin hem de hükümetin başkanıdır.

Kabine:

Başkan tarafından tayin edilir.

Seçimler:

Başkan ve başkan yardımcısı tek oylama ve basit oy çokluğuyla 5 yıllık bir dönem için doğrudan seçilirler. En son seçim 4 Mayıs 2014'te yapılmıştır. Bir sonraki seçim ise 2019 yılında yapılacaktır.

Seçim sonuçları:

Juan Carlos Varela başkan olarak seçilmiştir. Oy yüzdesi: Juan Carlos Varela (PP) 39.1%, Jose Domingo Arias (CD) 31.4%, Juan Carlos Navarro (PRD) 28.2%, diğer 1.3%.

Yasama organı**Tanım:**

Tek meclisli Parlamento veya Asamblea Nacional (71 koltuk)

Seçim sonuçları:

Partiye göre koltuklar: PRD 26, CD 25, Panamenista 16, MOLIRENA 2, PP 1, bağımsız 1.

Yargı organı:

Yüksek mahkemeler: Yüksek Adalet Divanı veya Corte Suprema de Justicia (medeni, cezai, idari ve ticaret mahkemelerine dağılan 9 sulh hâkimi ve 9 yardımcı hâkimden oluşmaktadır)

Hâkim seçimi ve hizmet süresi:

Hâkimler başkan tarafından aşamalı 10 yıllık dönemler için atanır.

Siyasi partiler ve liderleri:

- Demokratik Değişim veya CD [Ricardo MARTINELLI Berrocal]
- Demokratik Devrim Partisi veya PRD [Carlos Perez Herrera]
- Milliyetçi Cumhuriyetçi Liberal Hareket veya MOLIRENA [Francisco "Pancho" Aleman]
- Panamenista Partisi [Juan Carlos Varela Rodriguez] (önceden Arnulfista partisiydi)

- Popüler Parti veya PP [Milton C. Henriquez] (önceden Hıristiyan Demokrat Partisi, yani PDC'ydi)

Siyasi lobiler ve liderleri:

- Ticaret Odası
- Concertación Nacional (Panama hükümetinin sivil toplum temsilcileriyle resmi olarak diyalog kurması için kullandığı mekanizma)
- Örgütlü İşçiler Ulusal Konseyi veya CONATO
- Özel Teşebbüs Ulusal Konseyi veya CONEP
- İnşaat ve Benzeri İşçiler Ulusal Konseyi (SUNTRACS)
- Panamalı İş İdarecileri Birliği veya APEDE
- Panamalı Endüstriciler Topluluğu veya SIP
- Panama Cumhuriyeti İşçi Birliği veya CTRP

Uluslararası Organizasyon Katılımı:

Orta Amerika Ekonomik Entegrasyon Bankası (BCIE), And Dağları Topluluğu (CAN) (gözlemci), Demokrasiler Topluluğu (CD), Latin Amerika ve Karayip Devletleri Topluluğu (CELAC), Yiyecek ve Tarım Örgütü (FAO), G-77, Amerika Kıtası Kalkınma Bankası (IADB), Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (IAEA), Uluslararası Yeniden Yapılanma ve Kalkınma Bankası (Dünya Bankası) (IBRD), Uluslararası Sivil Havacılık Örgütü (ICAO), Uluslararası Ticaret Odası (ICC) (ulusal komiteler), Uluslararası Suç Mahkemesi (ICCT), Uluslararası Kızıl Haç ve Kızılay Hareketi (ICRM), Uluslararası Kalkınma Kuruluşu (IDA), Uluslararası Tarımsal Kalkınma Fonu (IFAD), Uluslararası Finans Şirketi (IFC), Uluslararası Kızıl Haç ve Kızılay Toplulukları Federasyonu (IFRCS), Uluslararası İş Örgütü (ILO), Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası Denizcilik Örgütü (IMO), Uluslararası Mobil Uydu Örgütü (IMSO), Interpol, Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Parlamentolar Arası Birlik (IPU), Uluslararası Standartlaştırma Örgütü (ISO), Uluslararası Telekomünikasyon Uydusu Örgütü (ITSO), Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (ITU), Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC) (sivil toplum kuruluşları), Latin Amerika ve Karayip Ekonomik Sistemi (LAES), Latin Amerika Entegrasyon Birlikteliği (LAIA), Çok Taraflı Yatırım Garanti Kurumu (MIGA), Bağlantısızlar Hareketi (NAM), Amerikan Devletleri Örgütü (OAS), Latin Amerika ve Karayip'te Nükleer Silahları Yasaklama Kuruluşu (OPANAL), Kimyasal Silahları Yasaklama Örgütü (OPCW), Pasifik

İttifakı (gözlemci), Daimi Arabuluculuk Konseyi (PCA), Orta Amerika Entegrasyon Sistemi (SICA), Birleşmiş Milletler (UN), Doğu Amerika Devletleri Birliği (UNASUR) (gözlemci), Birleşmiş Milletler Kalkınma ve Ticaret Konferansı (UNCTAD), Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü (UNIDO), Union Latina, Dünya Turizm Örgütü (UNWTO), Dünya Posta Birliği (UPU), Dünya Gümrük Örgütü (WCO), Dünya İşçi Sendikaları Federasyonu (WFTU) (sivil toplum kuruluşları), Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO), Dünya Meteoroloji Örgütü (WMO), Dünya Ticaret Örgütü (WTO)

Ordu ve Güvenlik

Ordu bölümleri:

Düzenli askeri güç yoktur. Panama Kamu Güvenliği Güçleri (Kamu Güvenliği Bakanlığına bağlı), Ulusal Polis (PNP), Ulusal Hava-Donanma Servisi (SENAN) ve Ulusal Sınır Servisini (SENAFRONT) kapsamaktadır. (2013)

Ordu-not:

10 Şubat 1990'da o zamanın hükümet başkanı Endara, Panama ordusunu feshetti ve güvenlik aygıtını Panama Kamu Güçlerini kurarak yeniden düzenledi; Ekim 1994'te Panama Yasama Meclisi, sürekliliği olan bir ordu gücünü yasaklayan, ama "dış saldırganlık" özelliği taşıyan hareketleri engellemek için özel polis birimlerinin geçici olarak kurulmasına izin veren anayasal değişikliği onayladı.

Uluslararası Meseleler

Uluslararası İhtilaflar

Kolombiya'daki organize illegal narkotik operasyonlar, Panama'nın uzak sınır bölgesinde işlemektedir.

Göçmenler ve yerinden edilmiş insanlar

Göçmen Sayısı (Geldikleri ülke): 15,551 (Kolombiya) (2014)

Yasadışı uyuşturucular

Kokainin gemi aktarımında kullanılan başlıca noktası ve uyuşturucu gelirinden elde edilen kara paranın aklandığı öncelikli merkezdir. Kara para aklama özellikle Colon Serbest

bölgesinde yoğunudur. Deniz aşırı finansal merkezde koka yetiştiriciliği göz ardı edilmekte, resmi yozlaşma başlıca bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir.

- **Ekonomi**

Genel Ekonomik Durum

Latin Amerika'nın en açık ekonomilerinden biri olan Panama, bağımsızlığından bu yana serbest piyasa ekonomisini benimsemektedir. Ekonomisi ağırlıklı olarak hizmet sektörüne dayalı olan Panama'da 2015-2035 yılları arasında büyüme potansiyeli olan sektörler, lojistik, müteahhitlik, turizm, madencilik, tarım ve balıkçılıktır. Panama'nın, ABD, Meksika, Şili, Kanada ile ve AB, EFTA, ALADI ile ticaret anlaşması bulunmaktadır.

Tarihi olarak Latin Amerika'nın en istikrarlı ekonomilerinden biri olan Panama ekonomisi ağırlıklı olarak hizmet sektörüne dayanmaktadır. Hizmet sektörünün GSMH'daki payı yaklaşık %77'dir.

Hizmet sektörü, Panama Kanalı'nın işletilmesi, Colon Serbest Bölgesi ve Panama şehrinde bulunan uluslararası bankacılık merkezi odaklıdır. Ülkede ağır sanayi bulunmamaktadır. Ana ihraç malları kahve, meyve ve deniz ürünleridir. Son yıllarda Panama ekonomisi dünyanın en hızlı büyüyen ekonomileri arasında yer almıştır.

Dünya ticaretinin %5'inin ve mineral sektörü ticaretinin %18'inin üzerinden gerçekleştiği Panama Kanalının, uluslararası bankacılık sektörüne, konteynır limanlarına, haberleşme sektörüne, gayrimenkul, turizm ve serbest bölgelerine katkısı oldukça büyüktür.

Ulaşım ve nakliye altyapısındaki yatırımlar ile Panama'nın bölgesel nakliye üssü haline getirilmesi planlanmaktadır.

Ekonominin Panama Kanalı genişlemesi planları ile paralel olarak özellikle ulaşım ve haberleşme sektörlerindeki büyüme ile canlanacağı öngörülürken hükümetin turizme yönelik harcamalarındaki azalma ile turizm sektöründeki büyümenin azalması beklenmektedir. Panama-ABD Serbest Ticaret Anlaşması ile ABD'nin artan rekabet gücü ve alt yapı yetersizlikleri tarım sektörünün önemli bir gelişme kaydedemeyeceği yönündeki beklentileri doğrulamaktadır.

2015 yılında, Panama'nın diğer Latin Amerika ülkeleri ile karşılaştırıldığında 24 ekonomi arasında GSYİH en yüksek 13. ekonomi olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan, kişi başına düşen GSYİH sıralamasında ülke 8. sırada yer almıştır. Ayrıca, ekonomisindeki

büyüme ile ilgili ülkeler arasında ilk sırada yer alarak dünyanın önemli ekonomilerinden Brezilya, Meksika ve Şili'den daha yüksek bir büyüme oranı ile büyümektedir. Panama, en düşük enflasyona sahip 12. Latin Amerika ülkesidir.

Panama'nın en büyük ticaret ortağı ABD olup 2015 yılında ithalatının %20'sini ABD'den ve ihracatının %30'unu ABD'ye gerçekleştirmiştir. ABD-Panama STA'sı ile birlikte ikili ticaret artışı olmuştur.

- **Panama Kanalı**

ABD ve Panama, ilk defa 1903 yılında Hay-Bunay-Varilla Antlaşmasıyla bölgenin kurulmasına karar verdiler. Bu antlaşmaya göre, ABD, Kanal Bölgesinin 8 kilometrelik bir alanını “daimi” kontrolüne alıyordu. Buna karşılık Panama'nın bağımsızlığını garanti altına alacaktı. Ayrıca Panama'ya 10 milyon dolar ödeyecek ve 250 milyonluk bir tahsisat ayıracaktı. 1936'da Hull-Alfaro ve 1955'te Chapin-Fabrega Antlaşmalarıyla bu tahsisat arttırıldı. 1962 yılında kanal üzerine Thatcher Ferry Köprüsü yapıldı. 1964 yılında bölgede ayaklanmalar baş gösterdi. 1971 ve 1974 antlaşmalarıyla yeni düzenlemeler getirildi. Son olarak imzalanan 1977 tarihli antlaşmaya göre Kanal Bölgesinden, ABD tedricen çekilmeye başlamış ve 1999 yılında bölge Panama Cumhuriyetine teslim edilmiştir.

Atlantik ve Pasifik kıyılarının en yakın noktada bulunduğu ülke olan Panama'da ekonomik hayatın belirleyici unsuru Panama Kanalı'dır. Dünya ticaretinin %5'i ve mineral sektörü ticaretinin %18'i Panama Kanalı üzerinden gerçekleştirilmektedir. Panama, Kanal ve coğrafi konumunun getirdiği üstünlükle Brezilya'daki Santos Limanı'nın ardından Latin Amerika bölgesinin kapasite açısından en büyük limanlarına sahiptir. Kanal ve çevresinde kurulan bu limanların da getirdiği karşılaştırmalı üstünlükle Panama, Hong Kong'un ardından dünyanın en büyük serbest bölgesi olan Colon Serbest Bölgesi'ne sahiptir. Bölge, 3200 şirkete ve yaklaşık 22 milyar ABD Doları tutarında bir ticaret hacmine sahiptir.

Panama Kanalı Genişletme Projesi, bir asırlık tarihinden bu yana gerçekleştirilecek en büyük projedir. Projenin kanalın kapasitesini ikiye katlayarak, uluslararası deniz ticaretine ölçek ekonomisi anlamında doğrudan katkı sağlaması öngörülmektedir. Projede atılan adımlar şu şekildedir:

-Yeni Kanal Havuzları

-Pasifik Ulaşım Kanalı

-(Su Altı Kazı Çalışmalarıyla) Kanalın İyileştirilmesi

-Su Kaynaklarının İyileştirilmesi

Kanalın genişletilmesi projesi; pazar talebi, çevresel faktörler ve diğer teknik mühendislik incelemelerini kapsayan 6 yıllık bir araştırma neticesinde gerçekleştirilmiştir. Kanalın genişleyen bölümünün açılışı 26 Haziran 2016 tarihinde yapılmıştır.

Ekonomik Yapı

Latin Amerika'nın en açık ekonomisi olan Panama, bağımsızlığından beri serbest piyasa ekonomisini benimsemektedir.

Panama ekonomisinde ağırlıklı olan hizmet sektörünün gelişimine Panama Kanalı, Kolon Serbest Bölgesi, konteynir limanları, bankacılık ve sigorta sektörlerinin katkısı bulunmaktadır. Panama ekonomisinde, modern sağlık tesisleri ve İngilizce konuşan nüfusu ile sağlık turizminin önemi oldukça büyüktür.

Son on yıllık dönemde, sanayi sektörünün gelişimi ise oldukça yavaş gerçekleşmiştir. Bunun en büyük nedeni olarak iç talebin kısıtlı olması gösterilmektedir. Ancak, son yıllarda inşaat ve madencilik sektörlerinde gerçekleşen devlet ve özel yatırımları ile sanayi sektörünün gelişimi ivme kazanmıştır. Sektörün gelişiminde Panama Kanalı Genişletme Projesinin etkisi de oldukça büyüktür. Panama'daki önemli sanayi faaliyetleri tekstil, kimyasallar, yapıştırmacılar ve bira imalatıdır. Sektör, ülke istihdamın %18'ini sağlamaktadır.

Serbest Ticaret Bölgeleri

Panamada Serbest Ticaret Bölgeleri sadece ihracat odaklı olarak desteklenmektedir. Panamada ihraç edilmek kaydıyla teşviklerden yararlanan 14 İhracat Bölgesi vardır. Yerli veya yabancı yatırımcılar bu bölgelerde faaliyet göstererek ithalat vergisinden muafiyet, işçi çalıştırma, vergi gibi konularda verilen teşviklerden faydalanabilmektedir. Ancak bu bölgelerde faaliyet gösteren firmalar yüksek işçi ücretleri, zayıf endüstriyel birikim ve zayıf altyapı gibi sebeplerden ötürü zorluk çekmektedirler. 2004 yılında kurulan Panama Özel Ekonomi Bölgesi, büyük uluslararası firmaları bölgeye çekmiş ve özellikle lojistik alanında bölgede önemli bir üs haline gelmiştir.

Ekonomi Politikaları

Panama yüksek sermaye yatırımları sayesinde dış talepteki yavaşlamaya rağmen iç talebini dengede tutmayı başaran bir ekonomik yapıya sahiptir. Konut sektöründe arz fazlası

olacağı yönündeki beklentilere rağmen diğer sektörlerde de istikrarlı bir gelişim beklenmektedir. Hükümetin alt yapı yatırımlarını artırması ile Panama'nın bölgesel ticaret merkezi olması beklenmektedir. Panama Kanalı'nın genişletilmesi projesi ile sanayi tesislerinin kanala yakın bölgelere kaydırılması beklenmektedir.

Panama'da merkez bankası veya bağımsız bir para politikası otoritesi bulunmamaktadır. Düşük ABD faiz oranları, firma kredilerinin artması ve yüksek emtia fiyatları enflasyona yönelik politikaları etkilemektedir.

- **Türkiye-Panama İkili İlişkileri**

İki ülke arasındaki ilişkiler Büyükelçiliklerimizin karşılıklı açıldığı 2014 yılından itibaren ivme kazanmıştır.

Türk deniz ticaret filosunun önemli bir bölümü Panama'da kayıtlı bulunmakta olup, ülke ticaret açısından potansiyel barındırmaktadır.

Ülkelerimiz arasında karşılıklı vize muafiyeti uygulaması mevcuttur.

2014 yılında iki ülke arasındaki ticaret hacmi 232 milyon Dolar iken, 2015 yılında bu rakam 185 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir.

Dışişleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu 13 Şubat 2015 tarihinde Guatemala'da düzenlenen Orta Amerika Entegrasyon Sistemi (SICA) Dışişleri Forumu esnasında Panama Devlet Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Sayın Isabel de Saint Malo de Alvarado ile ikili bir görüşme gerçekleştirmiş ve bu görüşme neticesinde "Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ile Panama Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı arasında Diplomasi Eğitimine, Bilgi ve Belgelerin Değişimine İlişkin İşbirliği Mutabakat Zaptı" imzalanmıştır.

- **Sanat ve Edebiyat**

Panama'nın sanat açısından zengin bir geleneği vardır. Ülkenin folklorik geleneklerinin birçoğu iç bölgeden, özellikle Azuero Yarımadasından gelmektedir. Azuero Yarımadası Panama'nın göbeği olarak bilinmektedir. Buradan en bilindik müzik ve dans çeşitleri ortaya çıkmaktadır.

Panama halk müziğinde akordeon en önemli enstrümanlardan biridir. Dikkat çeken diğer enstrümanlar arasında la meyoranera (beş telli bir gitar), la bocana (dört telli bir gitar), los tambores (tahta davullar) ve la guáchara (bir çubuğu oyuk çentiklere sürerek kullanılan bir

enstrüman) bulunur. Halk müziğine şarkı söylenerek eşlik edilir ve kimi zaman bu müzik, türkü çığırma benzeyen saloma adlı şarkı çeşidini barındırabilir.

Panama halk müziği yıllar içinde evrimleşmiştir ve bugün modern stillerle karıştırılmaktadır. Música típica olarak adlandırılan bu müzik, geleneksel etmenleri (örneğin akordeon ve türkü çığırma) hareketli ritimler ve pop müziğe yakın yapılarla birleştirir. En ünlü müzisyenler arasında akordeon sanatçısı Ulpiano Vergara ile kardeş ikili Samy ve Sandra Sandoval vardır.

Panama'da seyahat ederken reggaeton müziği duymanız mümkündür. Birçok insan bu türün köklerini Panama'ya kadar takip etse de, şu anki yıldızlarının çoğunluğu Puerto Rico'dan gelmektedir. Reggaeton'un enerjik ritmi, rap müziğe benzeyen sözleri; türü Latin Amerika'nın birçok yerinde aşırı popüler hale getirdi. Panamalı El General ve Nando Boom'un aralarında bulunduğu reggaeton'un bazı ataları doksanlı yılların başlarında gayet etkiliydiler.

Panama edebiyatı ise ülke dışına çıkmakta oldukça zorlanmıştır. Ulusal kimlik ve Panama tarihi konuları genellikle kısa hikaye veya şiir şeklinde aktarılmıştır.

Ricardo Miró (1883-1940) Panama'nın en sevilen şairidir. Genellikle şiirler ve kısa hikayeler yazan ve "Panama'nın Şairi"(El Poeta de Panama) olarak bilinen Miró, ülkenin en önemli edebiyat ödülleriyle layık görülmüştür. Diğer önemli edebiyat figürü; roman, kısa hikaye, şiir ve oyun yazarı Rogelio Sinán'dır (1902-1994). Çağdaş yazarlar arasında ise Enrique Jaramillo Levi (d.1944), Ernesto Endara (d.1932) ve Rosa María Britton (d.1936) bulunmaktadır. Bu yazarların oyunları sıklıkla Panama Şehri'nde sahnelenmiş olup; İngilizce temsilleri yapılmıştır.

• **Gelenekler ve Kültür**

Panamalılar saat konusunda genel olarak rahattırlar. Saat konusunda hassasiyet, Panamalıların yabancılarla ilişkilerinde önem kazanmaktadır. İş toplantıları ve sosyal faaliyetler planlandıktan sonra geç başlayabilmektedir. Bu nedenle toplantıların veya randevuların önceden teyit edilmesinde fayda vardır. Her ne kadar çoğu Panamalı İngilizce kullanabiliyor olsa da belgelerin ve sunumların İspanyolca kopyaları saygı ifadesi olarak algılanmaktadır.

Panama'da hiyerarşi ve unvanlar önemsenmektedir. Panamalılarla iş yaparken karşıdaki kişinin unvanını uygun hitap etmek oldukça önemlidir. Eğitime değer verilmektedir.

Yabancılara uluslararası tecrübelerinden dolayı değer verilir. Bu sebeple görüşmelerde meslek ve tecrübeye yönelik özelliklerden uygun ortamlarda bahsedilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Her ne kadar kadınların iş hayatında yer alma oranı artsa da, yönetim pozisyonlarında genellikle erkeklerle karşılaşmaktadır. Panamalılar doğrudan “hayır” demeyi sevmediklerinden doğru ve güvenilir bir cevap alana kadar sabredilmesi önerilmektedir. Profesyonel ilişkilerle arkadaşlık ilişkileri arasında kesin çizgiler olmadığından ikisini birlikte yürütmeye hazır olunmalıdır.

İnsanlarla ilk karşılaşmada genellikle el sıkışılmaktadır. İş içerikli görüşmelerde bir tarafı İngilizce bir tarafı İspanyolca dillerinde hazırlanmış kartvizitlerin kullanılması tavsiye edilmektedir. İş toplantılarında erkekler için takım elbise, bayanlar için elbise veya etek-bluz kombinasyonlu geleneksel giyim tarzı seçilmelidir. Görüşmelere kısa diyaloglarla başlayarak; spor, hobiler gibi konulardan bahsedilmesi önerilmektedir. Konuşurken göz teması kurmayı ihmal etmemek konuya duyulan ilginin ve güvenin göstergesidir. Unvanları kullanarak konuşmak oldukça önemlidir. İş yapılan insanlara iş-dışı faaliyetler sırasında, kişilerin misafir edilmediği sürece hediye verilmemesi tavsiye edilmektedir. Ancak ev sahipliğinin söz konusu olduğu bir sosyal faaliyette misafirlere hediyeler vermek olumlu karşılanmaktadır. Konuşurken işaret parmağı kullanmak kabalık olarak algılanmaktadır. Bir şeyi/yeri gösterirken tüm eli kullanmak daha uygun olacaktır. Konuşurken çok yüksek sesle ve sertçe konuşmak kabalık göstergesi olarak algılanmaktadır. Panamalıların konuşmayı yönlendirmesine müsaade etmek, sabırlı ve sakin konuşmak özellikle iş müzakerelerinin başarısı için önem arz etmektedir.

• **Görülmesi Gereken Yerler**

Panama Kanalı

Panama Kanalı dünyanın en önemli mimarlık harikalarından biri olarak görülmektedir. Ziyaretçiler kanalın bir kısmını ya da tamamını geçmeyi tercih edebilirken, bu geçiş 4 ile 8 saat sürmektedir. Pek çok turist Miraflores Locks Müzesi’ni ziyaret ederek de kanalla ilgili detaylı bilgi alabilmektedir. Müzenin üst katında bulunan restoranda, kanaldan geçen gemiler izlenebilmektedir.

Casco Viejo

Casco Antiguo ya da San Felipe olarak da bilinen bu yer Panama'nın tarihi bir ilçesidir. Eski Panama Şehri'nin korsanlar tarafından tahribatı ardından şehrin daha güvenli ve su kaynaklarına yakın bir yere taşınması amacıyla kurulmuştur. 1997 yılında UNESCO Dünya Mirası listesine alınan şehir, fatihlerin ve korsanların yaşadığı Koloni dönemini; dar sokakları, ayrıntılı balkonları, göz alıcı kiliseleri ve güzel parklarıyla yansıtmaktadır.

Panama Interoceanic Kanal Müzesi

Müze binası daha önce Fransız Kanal Şirketi'nin genel merkezi olarak kullanılmış, daha sonra restore edilip müzeye dönüştürülmüştür. Panama Kanalı Müzesi olarak da bilinmekte olan müzede Panama Kanalı'nın tarihsel ve politik geçmişi yazılı belgelerle ve ziyaretçilerin istemesi karşılığında sesli anlatımlarla sergilenmektedir.

Balboa Caddesi

Panama Şehri'nin en modern ve en geniş caddesidir. Dünyanın en maliyetli yolu olarak bilinmektedir. Hemen yanında pasifik okyanusu bulunur. Yaklaşık 3,5 km uzunluğunda olan cadde alışveriş mağazaları ve eğlence mekânlarının bulunması dolayısıyla şehrin cazibe merkezidir.

Multiplaza Pasific

2009 yılında Uluslararası Alışveriş Merkezleri Konseyi tarafından tasarım ödülü alan alışveriş kompleksi, bünyesinde lüks mağazaların yanında; restoran, banka ve sinema salonlarını da bulundurmaktadır. Komplekste bulunan mağazalardan bazıları şunlardır: Louis Vuitton, Chanel, Cartier, Bvlgari, Hermès, Reebok, Faconnable, Emporio Armani, Guess, Fendi, Tiffany & Co., D&G, Zara, Prada, Armani Exchange, Carolina Herrera, Hugo Boss, MNG, Swarovski, Givenchy, Jimmy Choo, BCBG Max Azria, Óscar de la Renta, Nine West, Roberto Cavalli.

San José Kilisesi

Casco Viejo'da bulunan kilise, 1671 yılında korsanlar tarafından tahrip ve talan edilen Panama Şehri'nin yeniden inşasının sembolü olmuştur. Kilisenin mihrap kısmı altındandır. Korsanlar şehre geldiklerinde keşişler altın altarı katran benzeri bir maddeye boyamışlardır. Korsanlar da bu büyük mihrabı değersiz zannedip dokunmamışlardır. Şehir yakılıp yıkıldıktan sonra ise altar, yeni inşa edilen şehre taşınmıştır.

Panama La Vieja

Eski Panama diye adlandırılan bölge şehrin yakılıp yıkıldıktan sonra kalan kısmını ifade etmektedir. UNESCO Dünya Mirası listesinde bulunan şehir, aynı zamanda Panama'nın eski başkentidir. 17 yüzyılda terk edilmiş, yerine yeni bir şehir inşa edilmiştir. Simon Bolívar 1826 yılında burada bulunan Salón Bolivar'da çok uluslu bir kongre yapmak istemiş ancak bu girişiminde başarılı olamamıştır.

Biomuseo

Projesi dünyaca ünlü mimar Frank Gehry tarafından çizilen müze; iki kıtayı birbirine bağlayan Panama'nın okyanustan nasıl yükseldiğini ve onu ikiye bölerek yeryüzünün biyolojik çeşitliliğini nasıl temelli değiştirdiğini anlatmak üzere tasarlanmıştır. 4000 m²'lik bir alana kurulan müzenin içinde 8 ayrı sergi galerisi yer almaktadır. Sanat ve bilimin bir arada kullanıldığı sergilerde, ziyaretçilere sıra dışı bir deneyim yaşatmak amaçlanmıştır. Müzede kafe, alışveriş dükkânı ve dış sergi alanını kapsayan bir botanik park bulunmaktadır.

Amerika Köprüsü

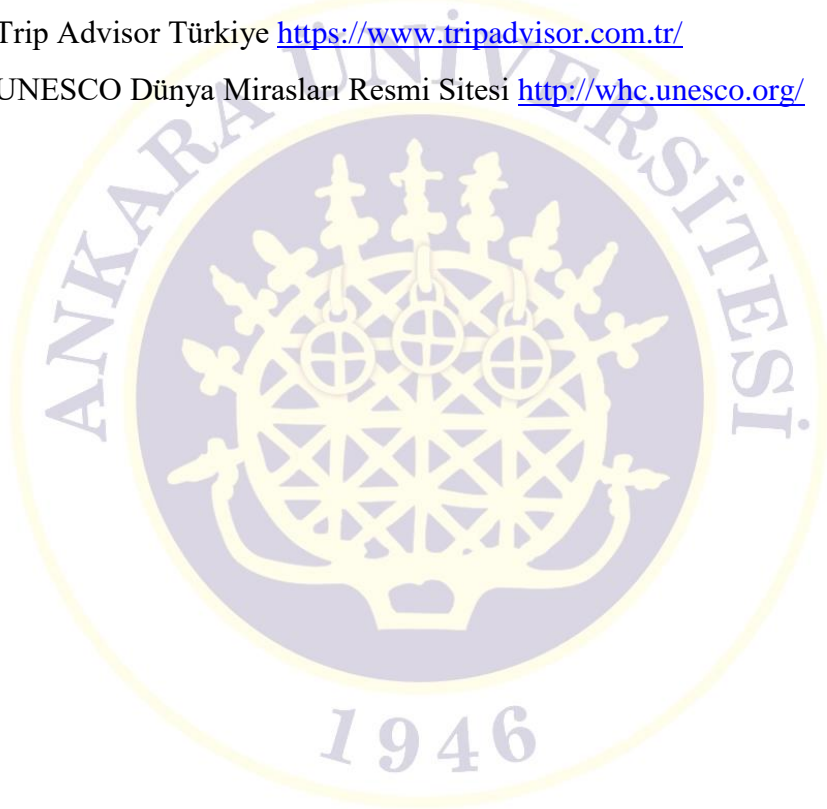
Amerika Köprüsü (İspanyolca: Puente de las Américas; asıl olarak Thatcher Feribotu Köprüsü) Panama'da Büyük Okyanus girişi ile ve Panama Kanalı'nı birbirine bağlayan bir yol köprüsüdür. 1962 yılında 20 milyon dolar maliyetle yapılmıştır. 2004 yılında Centennial Köprüsü'nün açılışına kadar Kuzey ve Güney Amerika kıtalarını birbirine bağlayan tek kalıcı köprü olmuştur.

Metropolitan Milli Parkı

Panama şehir merkezine birkaç dakikalık mesafedeki milli park, ziyaretçilere doğa gezisi imkânı sunmaktadır. Çevre eğitimi, bilimsel ve ekolojik araştırmalar, kültürel aktiviteler, açık hava etkinlikleri gibi faaliyetleri bünyesinde barındıran park; pek çok kuş, böcek ve sürüngen çeşitlerine de ev sahipliği yapmaktadır. Los Trinos adı verilen noktada kuş gözlemi yapılabilmekte olup, parkın en yüksek noktası olan Cedar Tepesi'nde şehrin panoramik manzarası izlenebilmektedir. (Bu tepeden Amerika Köprüsü, Panama Kanalı'nın Pasifik Okyanusu tarafından girişi de görülmektedir.) Parkın içinde 4 ayrı patika ve bir yol bulunmaktadır. Bu patikalarda ziyaretçiler; değişik bitki ve çiçek türleriyle birlikte, yükseklikleri 30 ile 50 metre arasında değişen ağaçları gözlemleyebilmektedir.

- **YARARLANILAN KAYNAKLAR**

- ABD Merkezi Haber Alma Teşkilatı www.cia.gov
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı www.mfa.gov.tr
- Türkiye Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı www.ekonomi.gov.tr
- Türkiye Cumhuriyeti Panama Büyükelçiliği <http://panama.be.mfa.gov.tr/>
- Panama Kanalı Genişletme Projesi Resmî Web Sitesi
<http://micanaldepanama.com/>
- Deniz Harp Okulu Pusula Dergisi <http://www.dho.edu.tr/>
- Trip Advisor Türkiye <https://www.tripadvisor.com.tr/>
- UNESCO Dünya Mirasları Resmî Sitesi <http://whc.unesco.org/>

**LATİN AMERİKA ÇALIŞMALARI
ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ**